

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І УПРАВЛІННЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять

з дисципліни

"ТЕОРІЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ (ЧАСТИНА I)»

для здобувачів вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

(електронне видання)

Затверджено
на засіданні кафедри
обліку і оподаткування
Протокол № 8 від 11.04.2023р.

Київ 2023

УДК 657

Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Теорія економічного аналізу (частина I)» для здобувачів вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування» / Уклад.: Г.В. Пчелинська. – Київ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2023. – 61 с.

Методичні вказівки містять довідковий матеріал, завдання на самостійну роботу, контрольні питання щодо перевірки ступеня засвоєння матеріалу 1 модуля курсу, критерії оцінки роботи студента та рекомендована література з курсу «Теорія економічного аналізу».

Укладач	Г.В. Пчелинська, к.е.н., доц. кафедри обліку і оподаткування
Рецензент	Н.В. Швець, к.е.н., доц. кафедри економіки і підприємництва

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	4
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1	5
Тема: Бухгалтерський облік як інформаційна система. Предмет і метод бухгалтерського обліку.....	6
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2	13
Тема: Бухгалтерські рахунки та метод подвійного запису. Вартісна оцінка в бухгалтерському обліку.....	13
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3	19
Тема: Вартісна оцінка в бухгалтерському обліку	19
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4	Ошибка! Закладка не определена.
Тема: Вартісна оцінка в бухгалтерському обліку.....	Ошибка! Закладка не определена.
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5	33
Тема: Облік основних господарських процесів	33
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6	39
Тема: Облік основних господарських процесів. Фінансова звітність.....	Ошибка! Закладка не определена.
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7	47
Тема: Теоретичні основи аудиту	47
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	59

ВСТУП

В управлінні будь-якого підприємства, установи, організації економічний аналіз виконує одну з головних функцій. Кожний етап прийняття управлінського рішення щодо виконання тактичних та стратегічних завдань суб'єкту господарювання вимагає економічного обґрунтування. Тому оволодіння теорією економічного аналізу необхідне в практичній діяльності діючих та майбутніх фахівців за спеціальністю 071 "Облік і оподаткування".

Вивчення здобувачами вищої освіти навчальної дисципліни «Теорія економічного аналізу» дає їм змогу оволодіти науковими основами економічного аналізу, формувати аналітичне мислення, розвивати уміння і навички використання аналітичних інструментів для об'єктивного оцінювання господарських ситуацій, прийняття оптимальних управлінських рішень, виявлення резервів підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання. У комплексі з іншими економічними дисциплінами теорія економічного аналізу сприяє кращому розумінню економічної сутності та проблематики управління бізнесом.

Надані методичні вказівки містять довідковий матеріал, завдання на самостійну роботу, контрольні питання щодо перевірки ступеня засвоєння матеріалу 1 модуля курсу, критерії оцінки роботи студента та рекомендована література з курсу «Теорія економічного аналізу (частина I)».

Метою викладання дисципліни є формування системи знань з теорії та практики основ економічного аналізу.

За результатами опанування I частини навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти набувають *фахові компетентності*:

здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу;

використовувати математичний інструментарій для дослідження економічних процесів;

демонструвати розуміння вимог щодо професійної діяльності.

Предмет дисципліни – методологія і методика ведення бухгалтерського обліку, аудиту на підприємстві.

Результати навчання:

знання: сутності економічного аналізу, його місця в управлінні суб'єктом господарювання, зв'язок з іншими навчальними дисциплінами; базових прийомів та способів економічного аналізу результатів діяльності підприємства;

вміння: формулювати задачі і розробляти програму аналітичного дослідження; формувати та використовувати інформаційну базу економічного аналізу; обґрунтовано обирати методику його проведення.

Ефективність засвоєння змісту дисципліни «Теорія економічного аналізу (частина I)» значно підвищиться, якщо студент попередньо опанував матеріал таких дисциплін як: статистика та економетрика, економічна теорія, макроекономіка, мікроекономіка, економіка підприємства, фінанси, бухгалтерський облік (загальна теорія).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1

Тема: Сутність і значення економічного аналізу

Мета заняття: закріплення знань щодо теоретичних основ системи економічного аналізу, основних елементів даної системи.

Завдання заняття – закріпити знання щодо:

- поняття економічного аналізу;
- мети та завдань економічного аналізу;
- предмету, суб'єктів економічного аналізу;
- інформаційних користувачів та виконавців економічного аналізу;
- функцій економічного аналізу;
- взаємозв'язку з іншими науками;
- місце економічного аналізу в управлінні підприємства.

Основні відомості з теорії:

«Аналіз» (від грецького « ἀνάλυσις») – «розділяю», «розчленовую».

Основні *аспекти трактування* дефініції «аналіз» наведено на рис. 1.1.

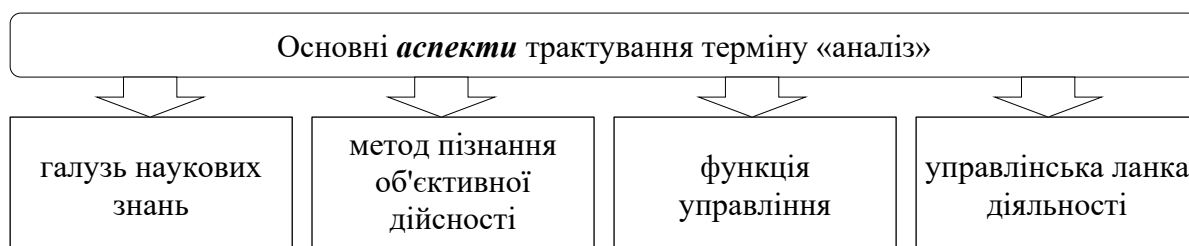


Рисунок 1.1 – Основні аспекти трактування дефініції «аналіз»

Аналіз у вузькому плані представляє собою поділ явища або предмета на складові частини (елементи), що необхідно для вивчення їх внутрішньої суті.

Під **аналізом у широкому плані** розуміється засіб пізнання предметів і явищ навколишнього середовища, заснований на поділі цілого на складові частини і вивченні їх у всьому різноманітті зв'язків і залежностей.

Економічний аналіз являє собою структурований процес дослідження економічних явищ і оцінки їх чутливості до зміни факторів зовнішнього та внутрішнього середовища і управлінських впливів.

Економічний аналіз як наука – це система спеціальних знань з дослідження організації, структури і стану господарського життя або окремої сфери економічної діяльності для узагальнення передового досвіду та виявлення невикористаних резервів підвищення їх ефективності.

Сукупний об'єкт економічного аналізу – діяльність підприємств і їх підрозділів, а також інших господарських формувань.

Об'єкт економічного аналізу – результати господарської діяльності підприємств, які апроксимуються системою взаємопов'язаних показників, що відображають окремі її сторони і сегменти.

Предмет економічного аналізу – причинно-наслідкові зв'язки економічних явищ і процесів, пізнання яких дозволяє комплексно досліджувати результати діяльності, їх чутливість до управлінських впливів з метою підготовки інформації для прийняття оптимальних управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності функціонування підприємства і зміцнення його ринкових позицій.

Основна мета – підготовка інформації для прийняття оптимальних управлінських рішень, спрямованих на досягнення тактичних і стратегічних цілей діяльності підприємства.

Виконавці економічного аналізу - спеціалісти галузей і керівники виробничих підрозділів, які можуть забезпечити найбільшу його ефективність.

Користувачі аналізу – одержувачі його результатів (рис. 1.3).

Функції економічного аналізу: науково-дослідницька, інформаційно-аналітична, оцінююча, планова, контролююча, пошукова, мобілізуюча (конструктивна), інноваційна, пропагандистська тощо.

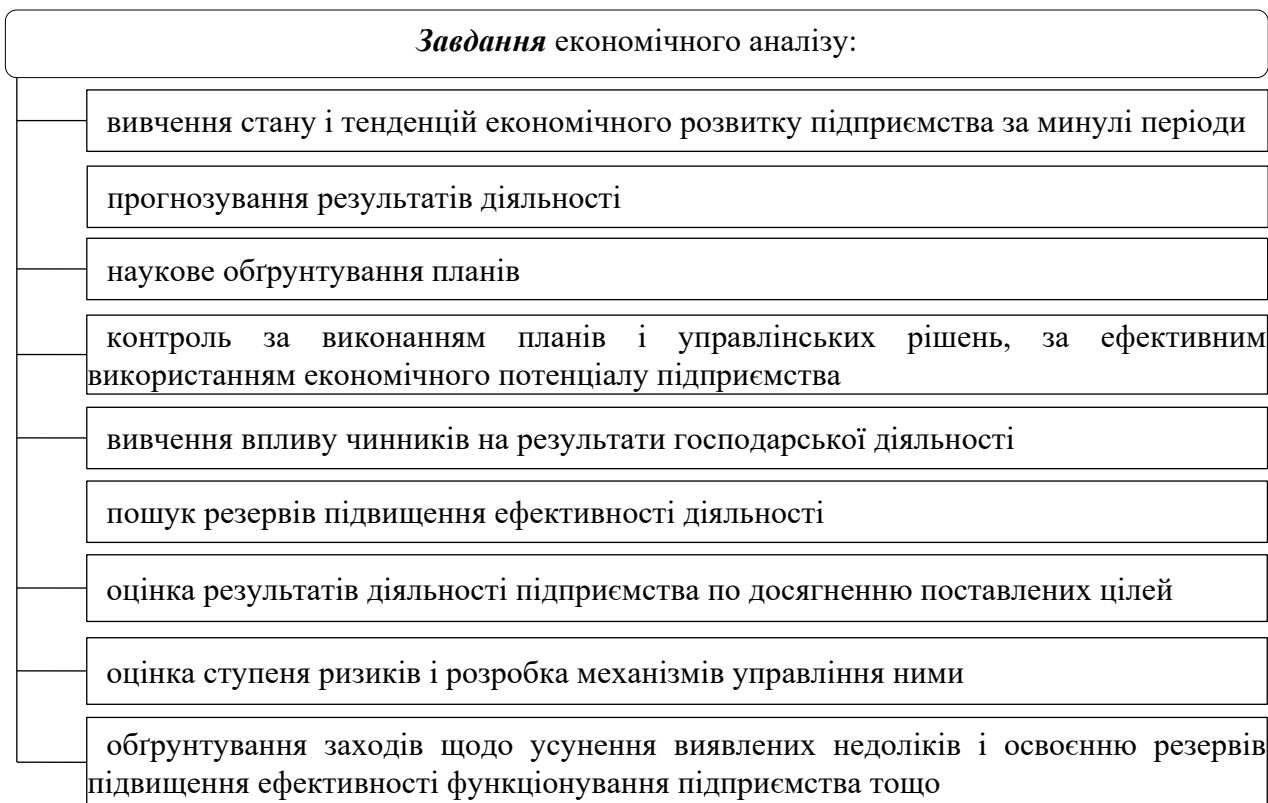


Рисунок 1.2 – Основні завдання економічного аналізу

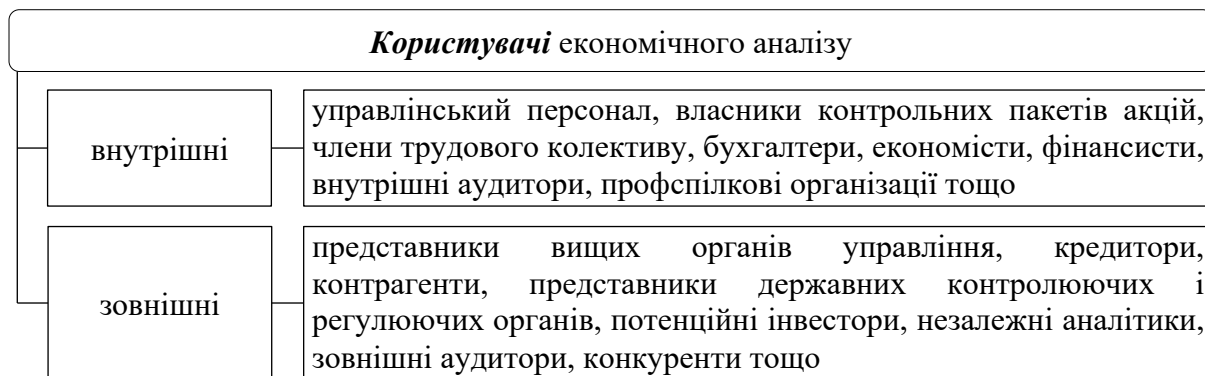


Рисунок 1.3 – Користувачі економічного аналізу

Взаємозв'язок економічного аналізу з *іншими науками*: з економічною теорією, галузевою економікою, плануванням та управлінням, бухгалтерським обліком, аудитом, контролем, теорією фінансів, фінансами підприємств, фінансовим менеджментом, банківським менеджментом, статистикою, маркетингом, технологічними та математичними науками тощо.

Під **системою** розуміють сукупність взаємозв'язаних в одне ціле елементів (рис. 1.3).

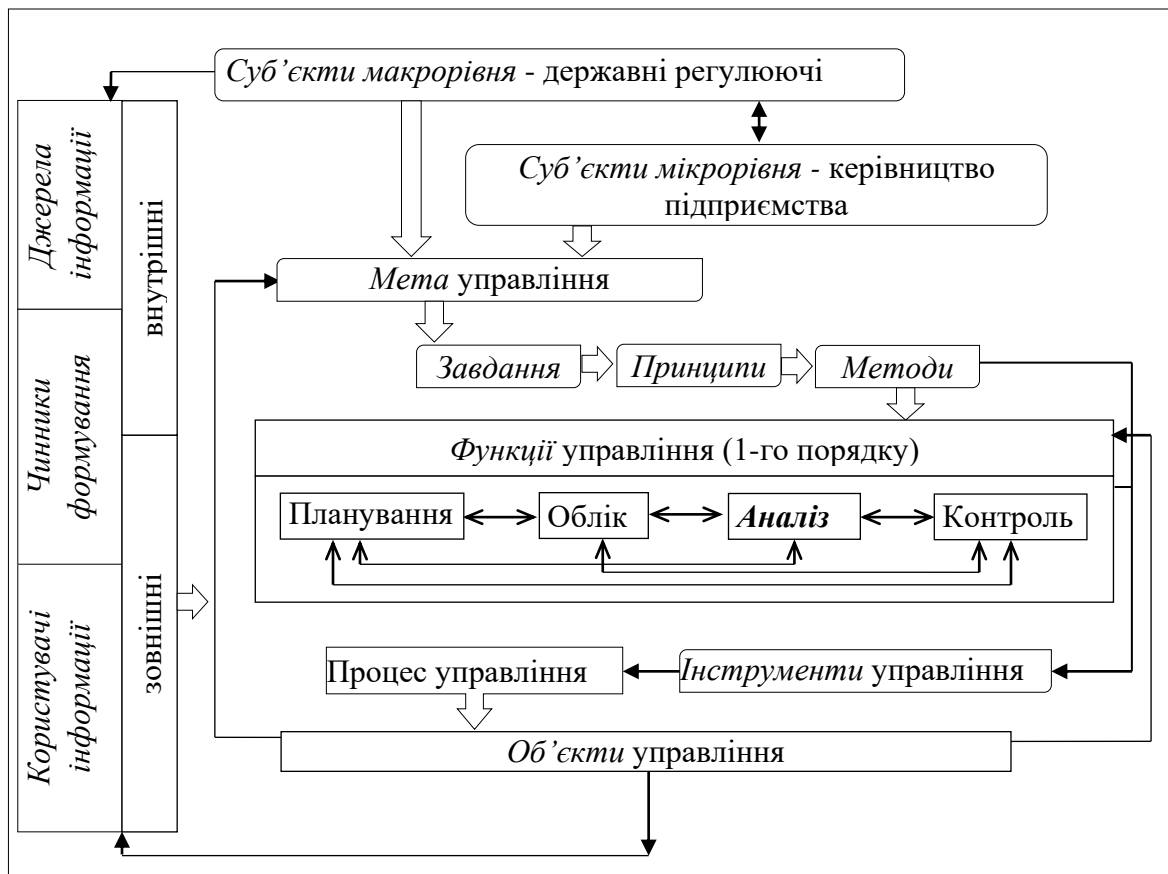


Рисунок 1.3 – Елементи системи управління підприємством

Елемент системи – це частина цілого, яка в процесі аналізу гне підлягає поділу на складові.

Процес впливу суб'єктів на об'єкт зазвичай трактується як **управління**.

Вплив – можливість, намір здійснення дій, які забезпечують потрібний стан або зміну стану керованого об'єкта.

Функція управління – сукупність дій та операцій, що здійснює менеджмент організації з метою узгодження спільної діяльності працівників у процесі досягнення цілей організації (або підприємства).

Контрольні питання:

1.1. Наведіть дослівне визначення терміну "аналіз" та поясніть його походження.

- 1.2. У чому полягає сутність аналізу?
- 1.3. Обґрунтуйте необхідність поєднання аналізу і синтезу.
- 1.4. Дайте визначення економічного аналізу як науки.
- 1.5. У чому полягає відмінність між об'єктом і предметом аналізу?
- 1.6. Наведіть приклади об'єкта і предмета економічного аналізу.
- 1.7. Охарактеризуйте зовнішніх і внутрішніх користувачів аналізу. Чим відрізняються їх потреби в економічній аналітичній інформації?
- 1.8. Яка основна мета економічного аналізу?
- 1.9. Розкрийте основні завдання економічного аналізу.
- 1.10. Назвіть функції, які виконує економічний аналіз.
- 1.11. Яка роль економічного аналізу на макро- та мікрорівні?
- 1.12. У чому проявляється взаємозв'язок аналізу з іншими функціями управління?
- 1.13. У чому полягає взаємозв'язок економічного аналізу з іншими науками?

Завдання на самостійну роботу:

- 1.1. Дискусійні аспекти визначення дефініції терміну «система економічного аналізу».
- 1.2. Дискусійні аспекти визначення предмету економічного аналізу.
- 1.3. Взаємозв'язок та відмінності економічного аналізу з іншими функціями управління комерційним підприємством, бюджетною установою, громадською організацією.

Тести для контролю знань:

- 1.1. Термін "аналіз" дослівно з грецької означає:
 - a) групування;
 - b) вивчення, дослідження;
 - c) розділення, розчленування;
 - d) впорядкування;

е) не має правильної відповіді.

1.2. Хто не є суб'єктом економічного аналізу:

- а) податкові органи;
- б) кредитори;
- в) ділові партнери;
- г) ті, хто не являється користувачами економічної інформації;
- е) не має правильної відповіді.

1.3. Що не є предметом аналізу:

- а) господарська діяльність підприємства;
- б) господарські процеси;
- в) науковість;
- г) явища;
- е) не має правильної відповіді.

1.4. До зовнішніх користувачів економічного аналізу відносяться:

- а) управлінський персонал підприємства;
- б) кредитори;
- в) члени трудового колективу підприємства;
- г) конкуренти;
- е) не має правильної відповіді.

1.5. До внутрішніх користувачів економічного аналізу відносяться:

- а) управлінський персонал підприємства;
- б) кредитори;
- в) члени трудового колективу підприємства;
- г) конкуренти;
- е) не має правильної відповіді.

1.6. На промисловому підприємстві до об'єктів економічного аналізу відносяться:

- a) обсяг виробництва готової продукції;
- b) взаємозв'язок ціни реалізації готової продукції та обсяг її виробництва;
- c) виробнича собівартість готової продукції;
- d) вплив зміни ціни сировини на матеріальні витрати виробництва;
- e) не має правильної відповіді.

1.7. На промисловому підприємстві до предмету економічного аналізу відносяться:

- a) обсяг виробництва готової продукції;
- b) взаємозв'язок ціни реалізації готової продукції та обсяг її виробництва;
- c) виробнича собівартість готової продукції;
- d) вплив зміни ціни сировини на матеріальні витрати виробництва;
- e) не має правильної відповіді.

1.8. Збирання та обробка необхідних даних, оцінка їх достовірності, зведення, групування та виконання інших розрахунків, необхідних для оцінки і прийняття управлінських рішень – це характеристика функції економічного аналізу:

- a) науково-дослідницької;
- b) інформаційно-аналітичної;
- c) оцінюючої;
- d) контролюючої;
- e) не має правильної відповіді.

1.9. Зв'язок економічного аналізу з бухгалтерським обліком проявляється у:

- a) наданні облікової інформації в якості вихідних даних для проведення аналізу;

- b) використанні планових та прогнозних матеріалів;
- c) використанні аналітичних процедур для доказу достовірності обліку і звітності;
- d) використанні аналітичних процедур з метою дослідження стану і кон'юнктури ринків сировини та збуту продукції;
- e) не має правильної відповіді.

Рекомендована література: 1-11, 13-15, 17, 18.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2

Тема: Історичні аспекти становлення та розвитку економічного аналізу

Мета заняття: закріплення теоретичних знань щодо історії виникнення та розвитку економічного аналізу.

Завдання заняття – закріпити знання щодо:

- основних передумов виникнення економічного аналізу;
- хронологічних етапів розвитку економічного аналізу, їх характерних рис;
- тенденцій і перспектив розвитку економічного аналізу.

Основні відомості з теорії:

У табл. 2.1 наведено основні етапи розвитку економічного аналізу.

Контрольні питання:

- 2.1. Які історичні етапи розвитку пройшов економічний аналіз?

2.2.Розкрийте історичні передумови становлення та розвитку економічного аналізу.

Таблиця 2.1.

Основні етапи розвитку економічного аналізу

Етап	Період розвитку	Характеристика
Первісна доба і стародавні цивілізації	3 найдавніших часів до кінця V ст. н. е.	<p>Функції економічного аналізу:</p> <ul style="list-style-type: none"> – контролююча; – управлінська <p>Сфера використання:</p> <ul style="list-style-type: none"> – тільки сільське господарство (IV тис. до н. е.); – сільське господарство, ремесла з галузевою структурою (торгівля, будівництво й архітектура) – I тис. до н. е. – V ст. н. е. <p>Методи і прийоми економічного аналізу:</p> <ul style="list-style-type: none"> – найпростіші натуральні, абсолютні, умовні, середні показники; – порівняння (кінець IV тис. до н. е.); – деталізація та синтез <p>Об'єкт економічного аналізу – окремі, поодинокі, відособлені факти, явища суспільного життя, що мають локальний характер</p> <p>Предмет аналізу – предмети обміну та побуту, майно, населення, робоча сила, затрати робочого часу, кошти</p> <p>Періодичність економічного аналізу: нерегулярний, епізодичний</p> <p>Інформаційні джерела:</p> <ul style="list-style-type: none"> – усні повідомлення (кінець IV тис. до н. е.); – документальні носії інформації (III тис. до н. е.)
Доба Середньовіччя	V-XV ст.	<p>Функції економічного аналізу:</p> <ul style="list-style-type: none"> – контролююча; – інформаційна; – планова; – управлінська <p>Сфера використання: багатогалузевий</p> <p>Методи і прийоми економічного аналізу:</p> <ul style="list-style-type: none"> – абсолютні, відносні, середні показники; – порівняння (кінець IV тис. до н. е.); – факторний аналіз (XV ст.); – деталізація та синтез <p>Об'єкт економічного аналізу – господарські процеси та явища, що мають індивідуальний і загальний характер</p>
Доба Середньовіччя	V-XV ст.	<p>Предмет аналізу – природні (у т. ч. земельні, водні та ін.) виробничі, трудові, фінансові ресурси</p> <p>Періодичність економічного аналізу: регулярний</p> <p>Інформаційні джерела: документальні носії інформації</p>

Продовження табл. 2.1

Етап	Період розвитку	Характеристика
Індустріальна та постіндустріальна епохи	XVI ст. – до наших днів	<p>Функції економічного аналізу – багатофункціональний:</p> <ul style="list-style-type: none"> – наукова; – контролююча; – планова; – пошукова (резерви виробництва); – інформаційна; – управлінська; – дослідницька <p>Сфера використання:</p> <ul style="list-style-type: none"> – багатогалузевий; – комплексний <p>Методи і прийоми економічного аналізу:</p> <ul style="list-style-type: none"> – сукупність методів і способів аналізу; – багатofакторний, комплексний, системний аналіз <p>Об'єкт економічного аналізу – господарська діяльність, що має як індивідуальний, так і загальний, суцільний характер</p> <p>Предмет аналізу – причинно-наслідкові зв'язки економічних явищ і процесів, що виникають у процесі господарської діяльності та пов'язані із формуванням і використанням господарських ресурсів та продуктивних сил суспільства в цілому</p> <p>Періодичність економічного аналізу:</p> <ul style="list-style-type: none"> – регулярний; – оперативний <p>Інформаційні джерела:</p> <ul style="list-style-type: none"> – документальні носії інформації; – електронні носії інформації

2.3. Які функції виконував економічний аналіз на різних історичних етапах?

2.4. Дайте узагальнюючу характеристику економічного аналізу на різних етапах його розвитку.

2.5. Висвітліть основні етапи розвитку вітчизняного економічного аналізу.

2.6. Охарактеризуйте основні сфери використання економічного аналізу.

2.7. Обґрунтуйте необхідність виділення економічного аналізу як самостійної науки та його основні риси.

2.8. Які науки були методологічною базою становлення та формування економічного аналізу?

2.9. У чому полягає внесок провідних учених-економістів в теорію і практику економічного аналізу?

2.10. Яка роль українських вчених у становленні і розвитку економічного аналізу?

Завдання на самостійну роботу:

2.1. Сучасні напрямки наукових дискусій щодо удосконалення системи економічного аналізу.

2.2. Внесок закордонних вчених, практиків у розвиток економічного аналізу протягом останніх 2-3 років.

2.3. Внесок вітчизняних вчених, практиків у розвиток економічного аналізу протягом останніх 2-3 років.

Тести для контролю знань:

2.1. Для економічного аналізу якого історичного періоду були характерні такі риси: становлення різних галузей відтворювального господарства, поділ праці, виникнення та початок розвитку системи обміну між окремими родами, общинами, племенами:

- a) періоду неоліту;
- b) епохі матриархату;
- c) мідного віку;
- d) бронзового віку;
- e) не має правильної відповіді.

2.2. Для економічного аналізу якого історичного періоду були характерні такі риси: впровадження принципу їх чіткої періодичності, застосування поряд з натуральними показниками вартісних, широке використання облікових даних, звітності та детальне вивчення звітних показників:

- a) мідного віку;
- b) бронзового віку;

- c) античності;
- d) раннього Середньовіччя;
- e) не має правильної відповіді.

2.3. Як практична діяльність аналіз виник у:

- a) періоді неоліту;
- b) епосі матріархату;
- c) мідному столітті;
- d) бронзовому столітті;
- e) не має правильної відповіді.

2.4. Для економічного аналізу якого історичного періоду були характерні такі риси: недосконала, надто вузька інформаційна база; відсутність єдиних грошових одиниць виміру; переважне використання кількісних натуральних показників; непорівнянність аналітичних даних; обмежені об'єкти і суб'єкти аналізу; несистемний підхід до вивчення економічних явищ і процесів; приблизний, нерегулярний характер аналітичних процедур; відсутність належної документації:

- a) бронзового віку;
- b) античності;
- c) раннього Середньовіччя;
- d) пізнього Середньовіччя;
- e) не має правильної відповіді.

2.5. Для економічного аналізу якого історичного періоду були характерна зміна епізодичного аналізу на регулярний аналіз з більш доскональними та об'єктивними документальними носіями інформації:

- a) раннього Середньовіччя;
- b) пізнього Середньовіччя;
- c) індустріальної епохи;

- d) постіндустріальної епохи;
- e) не має правильної відповіді.

2.6. В яку історичну епоху відбувся бурхливий розвиток теорії, методології і практики економічного аналізу, відокремлення його від інших наук:

- a) раннього Середньовіччя;
- b) пізнього Середньовіччя;
- c) індустріальної епохи;
- d) постіндустріальної епохи;
- e) не має правильної відповіді.

2.7. Становлення економічного аналізу як науки відноситься до:

- a) початку XX століття;
- b) 20-х років XX століття;
- c) 30-х років XX століття;
- d) кінця XIX століття;
- e) не має правильної відповіді.

2.8. Для економічного аналізу якого історичного періоду України були характерні такі риси: розробка та обґрунтування теоретико-методологічних засад економічного аналізу в умовах усупільнення засобів виробництва, індустріалізації та колективізації країни, нової економічної політики, побудови планово-адміністративної системи господарювання:

- a) початку XX століття;
- b) 20-х – 40-х років XX століття;
- c) 50-х – 90-х років XX століття;
- d) кінця XIX століття;
- e) не має правильної відповіді.

2.9. В якому році в Україні була створена перша наукова економічна установа – Інститут економіки Академії наук України:

- a) 1956 р.;
- b) 1936 р.;
- c) 1917 р.;
- d) 1962 р.;
- e) не має правильної відповіді.

Рекомендована література: 8, 9, 12, 18

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3

Тема: Принципи, види економічного аналізу

Мета заняття: закріплення теоретичних знань принципів та видів економічного аналізу.

Завдання заняття – закріпити знання щодо:

- принципів економічного аналізу в практичній діяльності різних суб'єктів господарювання;
- класифікації економічного аналізу за різними ознаками.

Основні відомості з теорії:

Основні принципи економічного аналізу наведено на рис. 3.1.

Класифікація економічного аналізу:

1. *За галузевою ознакою:*
 - галузевий;
 - міжгалузевий.

2. *За просторовою ознакою :*

- внутрішньофірмовий ;
- міжфірмовий.

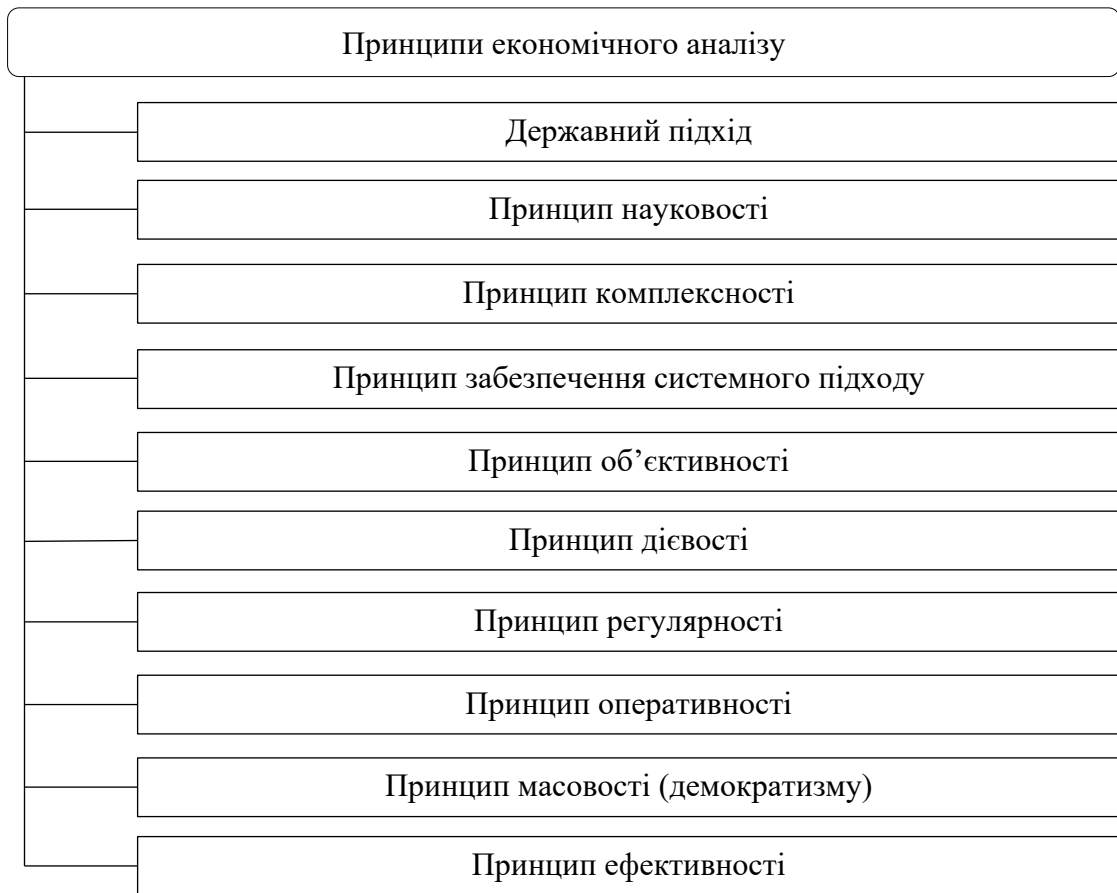


Рисунок 3.1 – Принципи економічного аналізу

3. *За ознакою часу :*

- попередній (перспективний);
- подальший (ретроспективний, історичний).

4. *Ретроспективний аналіз:*

- оперативний аналіз ;
- підсумковий аналіз .

5. *Перспективний аналіз в залежності від довжини тимчасового горизонту:*

- короткостроковий аналіз;

– довгостроковий.

6. *За періодичністю проведення :*

– періодичний аналіз;

– разовий аналіз.

7. *За суб'єктами (користувачами аналізу):*

– внутрішній (управлінський) аналіз;

– зовнішній аналіз.

8. *За ступенем охоплення досліджуваних об'єктів:*

– суцільний аналіз;

– вибірковий.

9. *За змістом програми:*

– комплексний аналіз;

– тематичний.

10. *За аспектами дослідження виділяють:*

– фінансовий аналіз;

– техніко-економічний аналіз;

– соціально-економічний аналіз;

– економіко-екологічний аналіз;

– маркетинговий аналіз;

– інвестиційний аналіз;

– функціонально-вартісний аналіз (ФВА);

– логістичний аналіз;

– інституційний аналіз.

11. *За методикою вивчення об'єктів розрізняють:*

– якісний аналіз;

– кількісний (факторний) аналіз;

– експрес-аналіз ;

– фундаментальний аналіз;

– ситуаційний аналіз;

- маржинальний аналіз;
- економіко-математичний аналіз.

Контрольні питання:

- 3.1. Охарактеризуйте основні принципи економічного аналізу.
- 3.2. За якими класифікаційними ознаками поділяється економічний аналіз на види?
- 3.3. Який вид економічного аналізу за часом дослідження найбільш поширений на підприємствах?
- 3.4. Які перешкоди виникають на шляху широкого використання перспективного аналізу?
- 3.5. На які види поділяється економічний аналіз за видами економічної діяльності або за їх сукупністю?
- 3.6. Які відмінності між комплексним і тематичним видами аналізу?
- 3.7. Обґрунтуйте необхідність застосування вибіркового економічного аналізу.
- 3.8. Охарактеризуйте загальноекономічний і техніко-економічний види економічного аналізу.
- 3.9. Розкрийте сутність функціонально-вартісного аналізу.
- 3.10. Яка мета проведення маржинального аналізу?

Завдання на самостійну роботу:

- 3.1. Приклади реалізації принципів економічного аналізу в практичній діяльності різних суб'єктів господарювання.
- 3.2. Сучасні підходи до класифікації економічного аналізу: порівняльний аналіз.

Тести для контролю знань:

3.1. Термін «принцип» означає норму:

- a) планування;
- b) поведінки;
- c) управління;
- d) діяльності;
- e) не має вірної відповіді.

3.2. Створення таких умов, за яких результати аналізу можуть активно впливати на господарську діяльність, передбачає принцип економічного аналізу:

- a) науковості;
- b) дієвості;
- c) комплексності;
- d) точності;
- e) не має вірної відповіді.

3.3. Сенсу у проведенні аналізу немає, якщо витрати на проведення аналізу:

- a) дорівнюють очікуваному ефекту;
- b) більші, ніж очікуваний ефект;
- c) окупляться через 3-5 років;
- d) не окупляться;
- e) не має вірної відповіді.

3.4. Дослідження економічних процесів на основі достовірної, перевіреної інформації, яка реально відображає об'єктивну дійсність, передбачає принцип економічного аналізу:

- a) державного підходу;
- b) об'єктивності;
- c) комплексності;

- d) точності;
- e) не має вірної відповіді.

3.5. За просторовою ознакою економічний аналіз буває:

- a) комплексним та тематичним;
- b) короткостроковим та довгостроковим;
- c) внутрішньофірмовим та міжфірмовим;
- d) оперативним та підсумковим;
- e) не має вірної відповіді.

3.6. За змістом програми економічний аналіз буває:

- a) комплексним та тематичним;
- b) короткостроковим та довгостроковим;
- c) внутрішньофірмовим та міжфірмовим;
- d) оперативним та підсумковим;
- e) не має вірної відповіді.

3.7. В залежності від довжини тимчасового горизонту економічний аналіз буває:

- a) комплексним та тематичним;
- b) короткостроковим та довгостроковим;
- c) внутрішньофірмовим та міжфірмовим;
- d) оперативним та підсумковим;
- e) не має вірної відповіді.

3.8. За ознакою часу економічний аналіз буває:

- a) комплексним та тематичним;
- b) короткостроковим та довгостроковим;
- c) внутрішньофірмовим та міжфірмовим;
- d) оперативним та підсумковим;

е) не має вірної відповіді.

3.9. За аспектами дослідження економічний аналіз буває:

- а) комплексним та тематичним;
- б) короткостроковим та довгостроковим;
- с) внутрішньофірмовим та міжфірмовим;
- д) оперативним та підсумковим;
- е) не має вірної відповіді.

Рекомендована література: 1-8, 10, 13-15, 18

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4

Тема: Система показників економічного аналізу. Організація економічного аналізу на підприємстві

Мета заняття: закріплення теоретичних знань системи показників економічного аналізу; основних вимог до організації економічного аналізу на підприємстві.

Завдання заняття – закріпити знання щодо:

- видів показників, які використовуються для проведення економічного аналізу діяльності різних суб'єктів господарювання;
- поняття, завдань організації економічного аналізу;
- вимог та об'єктів організації економічного аналізу.

Основні відомості з теорії:

Класифікація показників економічного аналізу на підприємстві наведено на рис. 4.1.



Рисунок 4.1 – Класифікація показників економічного аналізу

Основні вимоги до організації економічного аналізу на підприємстві наведено на рис. 4.2.



Рисунок 4.2 – Основні вимоги до організації економічного аналізу на підприємстві

Контрольні питання:

- 4.1. Дайте визначення поняття «економічний показник».
- 4.2. Які функції можуть виконувати економічні показники?
- 4.3. За якими ознаками класифікуються економічні показники?
- 4.4. Які види показників економічного аналізу за відповідними ознаками їх класифікації Ви знаєте?
- 4.5. Дайте визначення терміну «система показників економічного аналізу».
- 4.6. Дайте характеристику показнику «рентабельність активів» за різними ознаками класифікації показників економічного аналізу.
- 4.7. Які вимоги висуваються до організації економічного аналізу?
- 4.8. Які основні питання організації економічного аналізу?
- 4.9. Які виокремлюють об'єкти організації економічного аналізу?

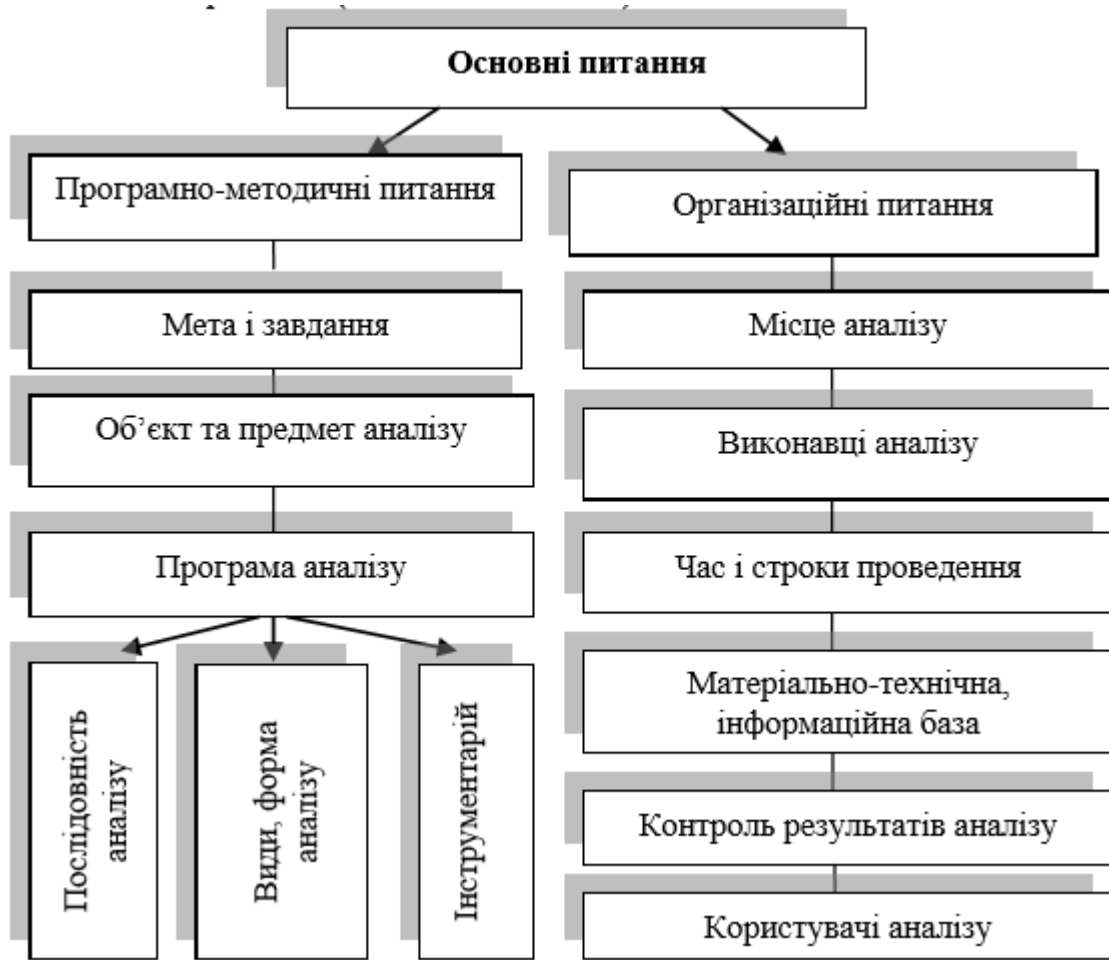


Рисунок 4.3 – Основні питання організації аналітичного дослідження

Завдання на самостійну роботу:

4.1. Сучасні підходи до класифікації показників економічного аналізу: порівняльний аналіз.

4.2. Трансформація об'єктів організації економічного аналізу у сучасних умовах.

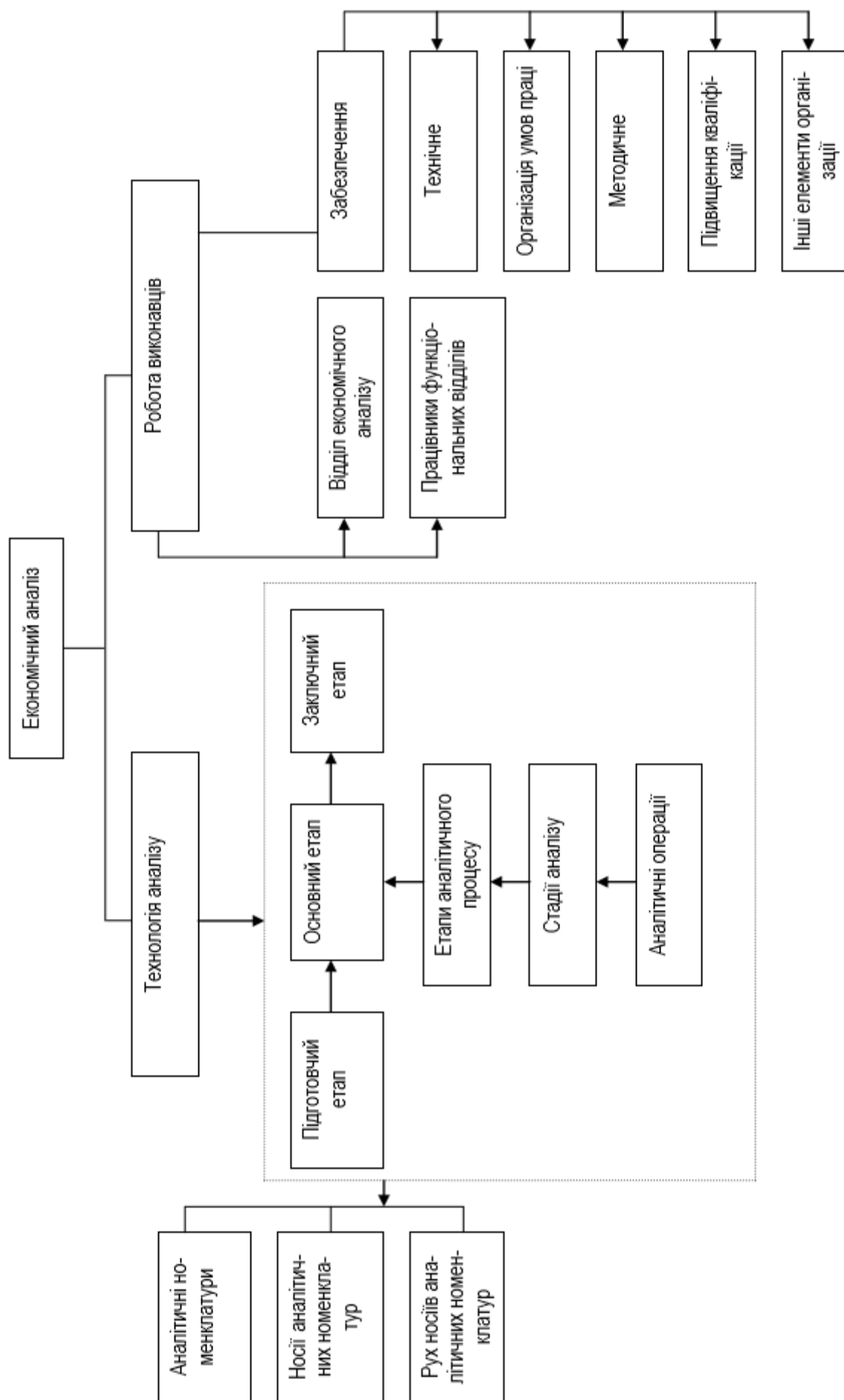


Рисунок 4.4 – Об'єкти організації економічного аналізу

Тести для контролю знань:

4.1. За змістом показники економічного аналізу бувають:

- a) загальні, специфічні;
- b) кількісні, якісні;
- c) узагальнюючі, приватні, специфічні;
- d) абсолютні, відносні;
- e) не має вірної відповіді.

4.2. З точки зору універсальності показники економічного аналізу діляться на:

- a) загальні, специфічні;
- b) кількісні, якісні;
- c) узагальнюючі, приватні, допоміжні;
- d) абсолютні, відносні;
- e) не має вірної відповіді.

4.3. По мірі синтезу показники економічного аналізу діляться на:

- a) загальні, специфічні;
- b) кількісні, якісні;
- c) узагальнюючі, приватні, допоміжні;
- d) абсолютні, відносні;
- e) не має вірної відповіді.

4.4. За вираженням показники економічного аналізу діляться на:

- a) загальні, специфічні;
- b) кількісні, якісні;
- c) узагальнюючі, приватні, допоміжні;
- d) абсолютні, відносні;
- e) не має вірної відповіді.

4.5. В рівнянні:

Продуктивність праці = Обсяг виробництва (грн.) / Чисельність персоналу
показник «Обсяг виробництва (грн.)» є:

- a) абсолютним;
- b) якісним;
- c) результативним;
- d) факторним;
- e) не має вірної відповіді.

4.6. В рівнянні:

Продуктивність праці = Обсяг виробництва (грн.) / Чисельність персоналу
показник «Обсяг виробництва (грн.)» є:

- a) натуральним;
- b) умовно-натуральним;
- c) відносним;
- d) допоміжним;
- e) не має вірної відповіді.

4.6. Передбачення у плані, програмі аналітичної роботи можливості оперативного внесення змін (у разі необхідності) щодо виду, методики, інформаційної бази аналізу – характеристика вимоги до організації економічного аналізу:

- a) забезпеченість кваліфікованими кадрами;
- b) методичне та інформаційне забезпечення аналізу;
- c) динамічність і гнучкість форм економічного аналізу;
- d) правильне розставлення виконавців аналізу;
- e) не має вірної відповіді.

4.7. Проведення розрахунків, формулювання висновків аналітичного дослідження потребують використання науково-обґрунтованих, апробованих на

практиці методичних рекомендацій, методики, вказівок з визначення, оцінювання і прогнозування найважливіших економічних показників – характеристика вимоги до організації економічного аналізу:

- a) забезпеченість кваліфікованими кадрами;
- b) методичне та інформаційне забезпечення аналізу;
- c) динамічність і гнучкість форм економічного аналізу;
- d) правильне розставлення виконавців аналізу;
- e) не має вірної відповіді.

4.8. Визначення конкретних виконавців, що проводитимуть аналіз, і закріплення за ними певної ділянки роботи із встановленням рівня відповідальності – характеристика вимоги до організації економічного аналізу:

- a) забезпеченість кваліфікованими кадрами;
- b) методичне та інформаційне забезпечення аналізу;
- c) динамічність і гнучкість форм економічного аналізу;
- d) правильне розставлення виконавців аналізу;
- e) не має вірної відповіді.

4.8. До механічних аналітичних операцій відносяться:

- a) групування сукупності даних, виконання математичних розрахунків;
- b) проведення підсумкової оцінки, узагальнення результатів, формування висновків;
- c) запис у аналітичні таблиці, їх переміщення, зберігання;
- d) консультування з фахівцями підприємства;
- e) не має вірної відповіді.

4.9. До переробних аналітичних операцій відносяться:

- a) групування сукупності даних, виконання математичних розрахунків;
- b) проведення підсумкової оцінки, узагальнення результатів, формування висновків;

- c) запис у аналітичні таблиці, їх переміщення, зберігання;
- d) консультування з фахівцями підприємства;
- e) не має вірної відповіді.

Рекомендована література: 1, 2, 8, 14, 15

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5

Тема: Організація економічного аналізу на підприємстві

Мета заняття: закріплення теоретичних знань організації економічного аналізу на підприємстві.

Завдання заняття – закріпити знання щодо:

- організації аналітичної роботи на підприємстві;
- етапів проведення економічного аналізу;
- планування аналітичної роботи на підприємстві;
- підготовки вихідних даних та оформлення результатів аналізу.

Основні відомості з теорії:

Аналітична служба – один із центральних підрозділів господарського суб'єкта, який відповідає за підготовку та обґрунтування основних стратегічних рішень та відслідковує загальну картину його бізнесу (підприємства, фірми, організації).

Основною *метою аналітичної служби* є розробка концепцій, планів, програм розвитку підприємства на основі аналізу та оцінки результатів його минулої і поточної діяльності.

Основні завдання аналітичного підрозділу підприємства наведено на рис. 5.1.

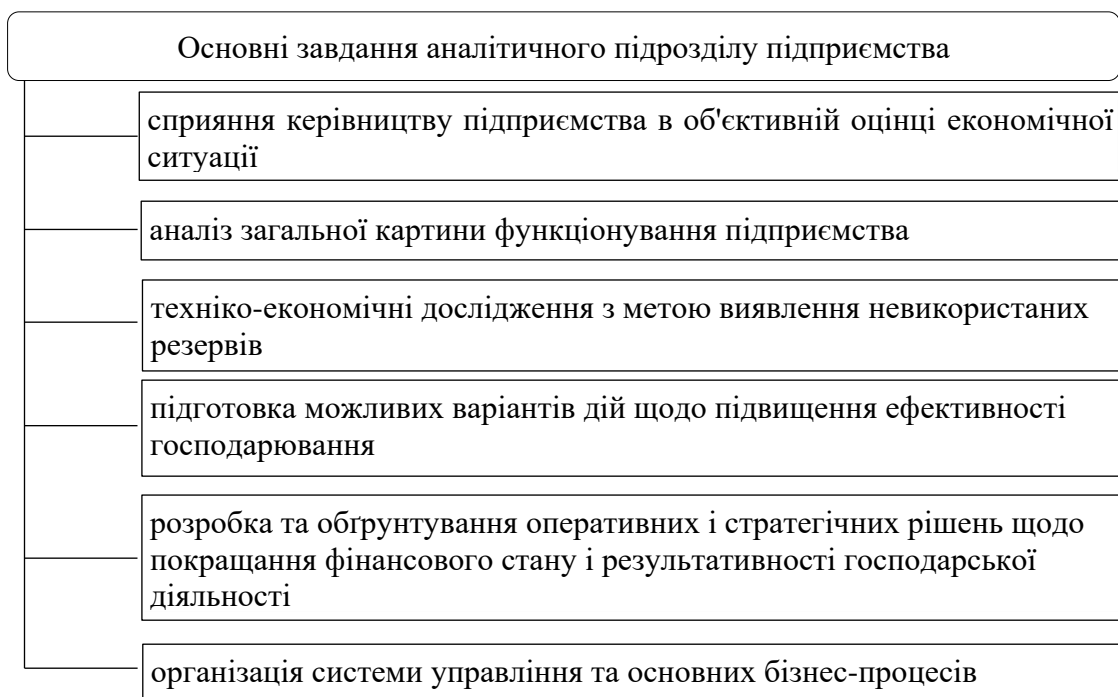


Рисунок 5.1 – Основні завдання аналітичного підрозділу підприємства

До **функцій** аналітиків сучасних великих компаній входять вивчення і забезпечення таких напрямів і складових діяльності:

організаційно-правова структура компанії;

організація стратегічного та оперативного планування;

формування системи управління та контролю;

техніко-економічні дослідження;

контрольно-методична;

інформаційно-аналітичне забезпечення керівництва та інших підрозділів компанії.

У практиці організації аналітичної роботи розрізняють форми, які наведено на рис. 5.2.

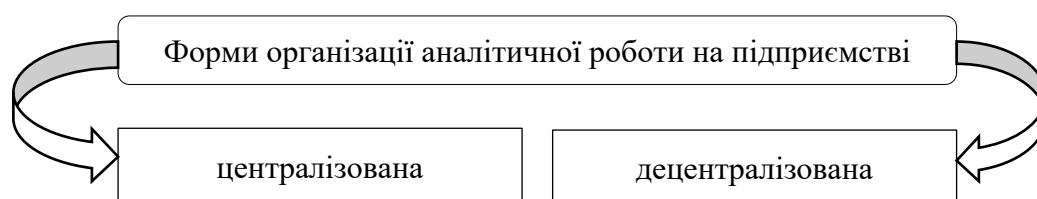


Рисунок 5.2 – Форми організації аналітичної роботи на підприємстві

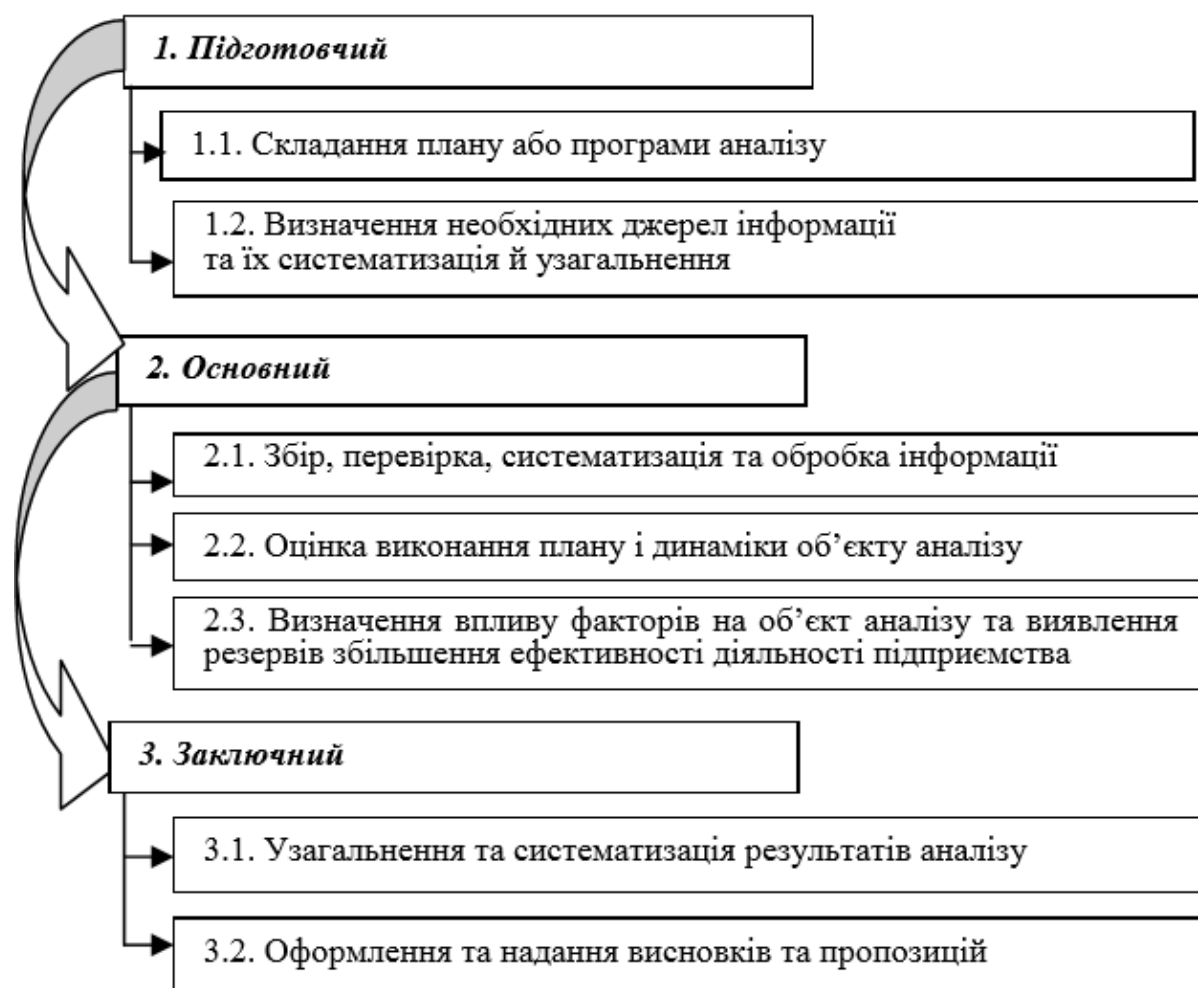


Рисунок 5.3 – Етапи проведення економічного аналізу на підприємстві

На рис. 5.4 наведено схема зв'язку ресурсів і часу при плануванні аналітичної роботи на підприємстві.



Рисунок 5.4 – Зв'язок ресурсів і часу при плануванні аналітичної роботи

На рисунку 5.5 наведено форми оформлення результатів економічного аналізу.



Рисунок 5.5 – Форми оформлення результатів економічного аналізу

Контрольні питання:

- 5.1. Назвіть і розкрийте основні етапи проведення економічного аналізу.
- 5.2. З якою метою створюється аналітична служба на підприємстві?
- 5.3. Розкрийте основні завдання аналітичної служби на підприємстві.
- 5.4. Перелічіть і розкрийте зміст функцій аналітичної служби.
- 5.5. Хто виступає виконавцями економічного аналізу?
- 5.6. У чому сутність планування аналітичної роботи?
- 5.7. Поясніть технологію планування аналітичної роботи на підприємстві.
- 5.8. Які ресурси необхідно передбачити у планах аналітичної роботи?
- 5.9. Назвіть правила планування аналітичної роботи на підприємстві.
- 5.10. Чим відрізняється тематичний план аналізу від комплексного?
- 5.11. Які форми оформлювання результатів економічного аналізу на підприємстві Ви знаєте? У чому їх переваги та недоліки?

Завдання на самостійну роботу:

5.1. Сучасні напрями удосконалення організації аналітичної роботи на підприємстві.

5.2. Вплив розвитку інформаційних систем на організацію аналітичної роботи на підприємстві.

Тести для контролю знань:

5.1. Економічна служба на великих підприємствах підпорядкована:

- a) головному економісту, головному бухгалтеру, маркетологу;
- b) маркетологу, комерційному директору, головному бухгалтеру;
- c) технологу, маркетологу, головному економісту;
- d) головному економісту, маркетологу, техніко-економічній раді;
- e) не має вірної відповіді.

5.2. Відділ технічного контролю аналізує:

- a) виконання кошторису витрат, собівартість продукції, виконання плану прибутку і його розподіл, фінансовий стан підприємства і звітність;
- b) виконання плану випуску продукції, якість продукції, технічний або технологічний стан виробництва;
- c) якість сировини і готової продукції, втрати, брак, дотримання технологічної дисципліни;
- d) стан експлуатації машин, виконання планів ремонту, ефективність використання машин, раціональність споживання енергії;
- e) не має вірної відповіді.

5.3. Комплексний план економічного аналізу складається:

- a) на один рік фахівцем, що керує аналітичною роботою на підприємстві;
- b) п'ять років головним економістом підприємства;

- c) десять років директором підприємства;
- d) один місяць фахівцем, що керує аналітичною роботою на підприємстві;
- e) не має вірної відповіді.

5.4. До організаційних етапів аналітичного дослідження не належать:

- a) виділення суб'єктів і об'єктів аналізу;
- b) планування роботи;
- c) аналітична обробка даних;
- d) паспортизація і страхування отриманих результатів аналізу;
- e) не має вірної відповіді.

5.5. Перевірка достовірності даних аналітичного дослідження проводиться на етапі:

- a) планування аналітичної роботи;
- b) інформаційне та методичне забезпечення економічного аналізу;
- c) аналітична обробка даних про процес та результати господарювання;
- d) оформлення результатів аналізу;
- e) не має вірної відповіді.

5.6. Ознайомлення, вибір показників діяльності підприємства, які будуть використані в аналітичному дослідженні, проводяться на етапі:

- a) планування аналітичної роботи;
- b) організації інформаційного та методичного забезпечення економічного аналізу;
- c) аналітичної обробки даних про процес та результати господарювання;
- d) оформлення результатів аналізу;
- e) не має вірної відповіді.

5.7. На форму організаційної побудови та структуру апарату аналітичної служби впливають такі фактори:

- a) обсяг виробництва;
- b) мінімальна заробітна плата;
- c) податкова політика;
- d) кількість структурних підрозділів;
- e) не має вірної відповіді.

5.8. Структура апарату аналітичної служби повинна відповідати таким вимогам:

- a) бути максимально простою;
- b) відповідати досягненням наукової організації праці;
- c) враховувати досягнення науки і техніки;
- d) виключати елементи дублювання;
- e) забезпечувати самостійність та повноцінність кожного підрозділу.

5.9. Аналіз використання основних засобів і виробничих потужностей підприємства здійснюють:

- a) планово-економічний та виробничий відділи;
- b) відділ кадрів;
- c) фінансовий відділ;
- d) відділ збуту;
- e) не має вірної відповіді.

Рекомендована література: 1, 2, 8, 14, 15, 18

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6

Тема: Інформаційне забезпечення економічного аналізу

Мета заняття: закріплення теоретичних знань щодо інформаційного забезпечення економічного аналізу на підприємстві.

Завдання заняття – закріпити знання щодо:

- сутності інформації, інформаційного забезпечення економічного аналізу;
- вимог до якості економічної інформації;
- класифікації економічної інформації.

Основні відомості з теорії:

Дані є складовою інформації. Словник української мови наводить наступне тлумачення поняття "дані":

1. Відомості, показники, необхідні для ознайомлення з ким-, чим-небудь, для характеристики когось, чогось або для певних висновків, рішень.
2. Здібності, якості, необхідні для чого-небудь.

У перекладі з англійського "**дані**" (від англ. "data") – подання фактів і ідей у формалізованому вигляді, придатному для передачі та обробки в деякому інформаційному процесі.

Економічна інформація – "сукупність відомостей про соціально-економічні процеси, що слугують для управління цими процесами та колективом людей у виробничій і невиробничій сферах" [10].

Схематично процес формування інформації за аналогією з процесом виробництва продукції наведено на рис. 6.1 [11].

Інформація – дані, які пройшли операції накопичення, обробки та переробки.

Інформаційне забезпечення з точки зору реалізації аналітичної функції управління підприємством можна трактувати як сукупність засобів, способів, методів накопичення та обробки даних для створення інформаційних умов аналітичного обґрунтування прийняття рішень щодо управління підприємством.

Способи накопичення, обробки даних / інформації поділяють на:

- паперовий (ручний);
- механізований;
- автоматизований.

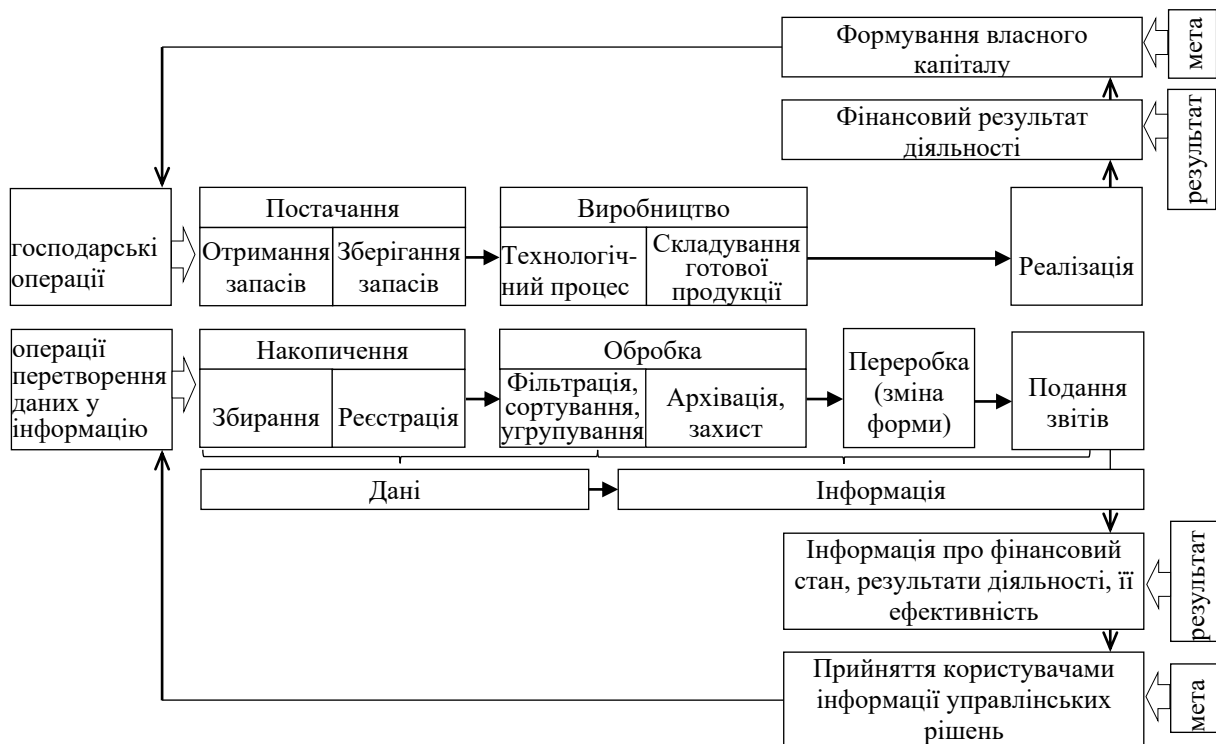


Рисунок 6.1 – Процес формування інформації за аналогією з процесом виробництва продукції

Основні принципи інформаційних відносин наведено на рис. 6.2.

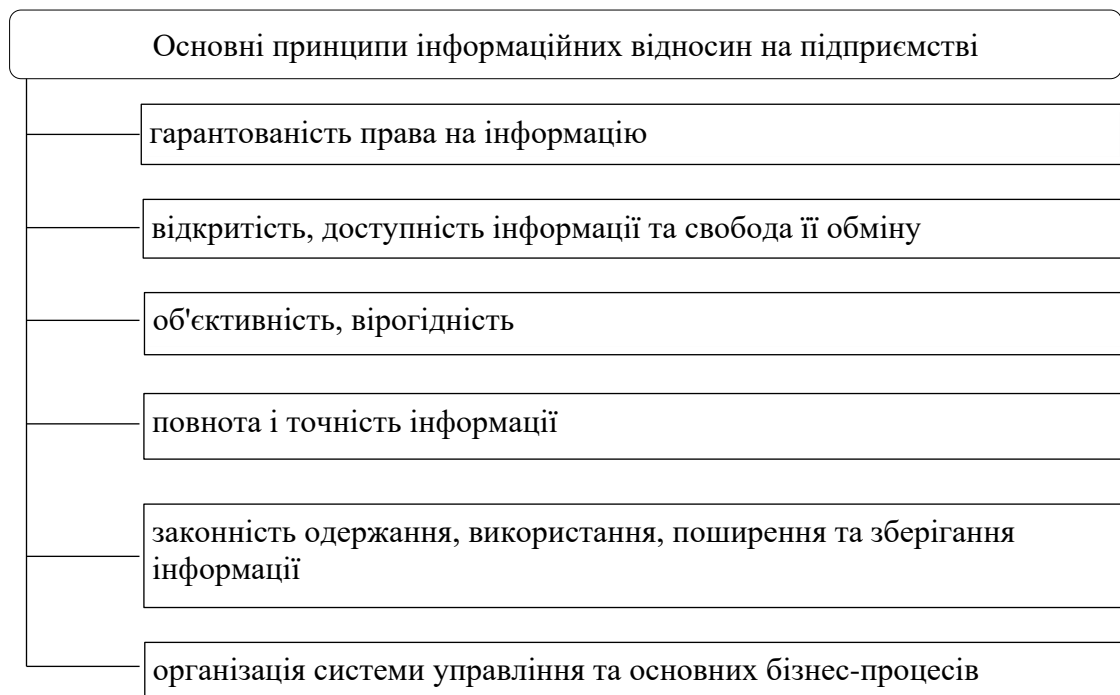


Рисунок 6.2 – Основні завдання аналітичного підрозділу підприємства

Серед *технічних засобів* трансформації даних у інформацію традиційно виокремлюють класи, які наведено на рис. 6.3.

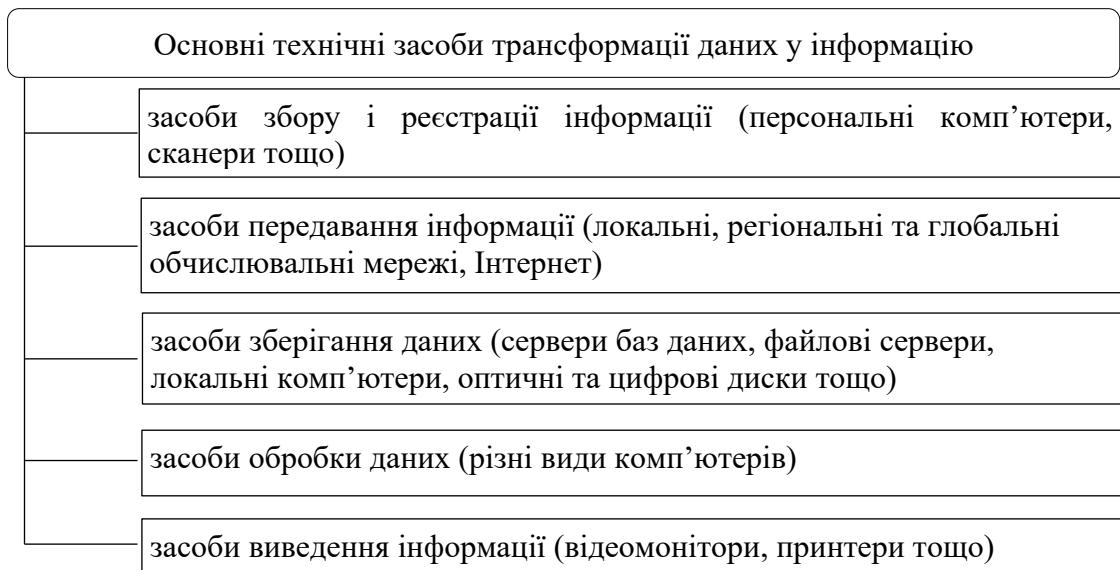


Рисунок 6.3 – Технічні засоби трансформації даних у інформацію

Вимоги до якості економічної інформації наведено на рис. 6.4.

Залежно від поставлених мети і завдань впливу на об'єкт управління, інформація поділяється на різні види і класифікується за такими ознаками (табл. 6.5).

Контрольні питання:

- 6.1. Надайте трактування категоріям «інформація», «дані», «інформаційне забезпечення».
- 6.2. Чим відрізняється інформація від даних економічного аналізу?
- 6.3. Яку роль відіграє інформація в економіці та в аналізі?
- 6.4. Охарактеризуйте основні етапи обробки даних.
- 6.5. Які принципи інформаційних відносин Ви знаєте?
- 6.6. Охарактеризуйте вимоги до якості економічної інформації.
- 6.7. За якими ознаками класифікується інформація для економічного аналізу?
- 6.8. Надайте характеристику видам економічної інформації за різними ознаками її класифікації.

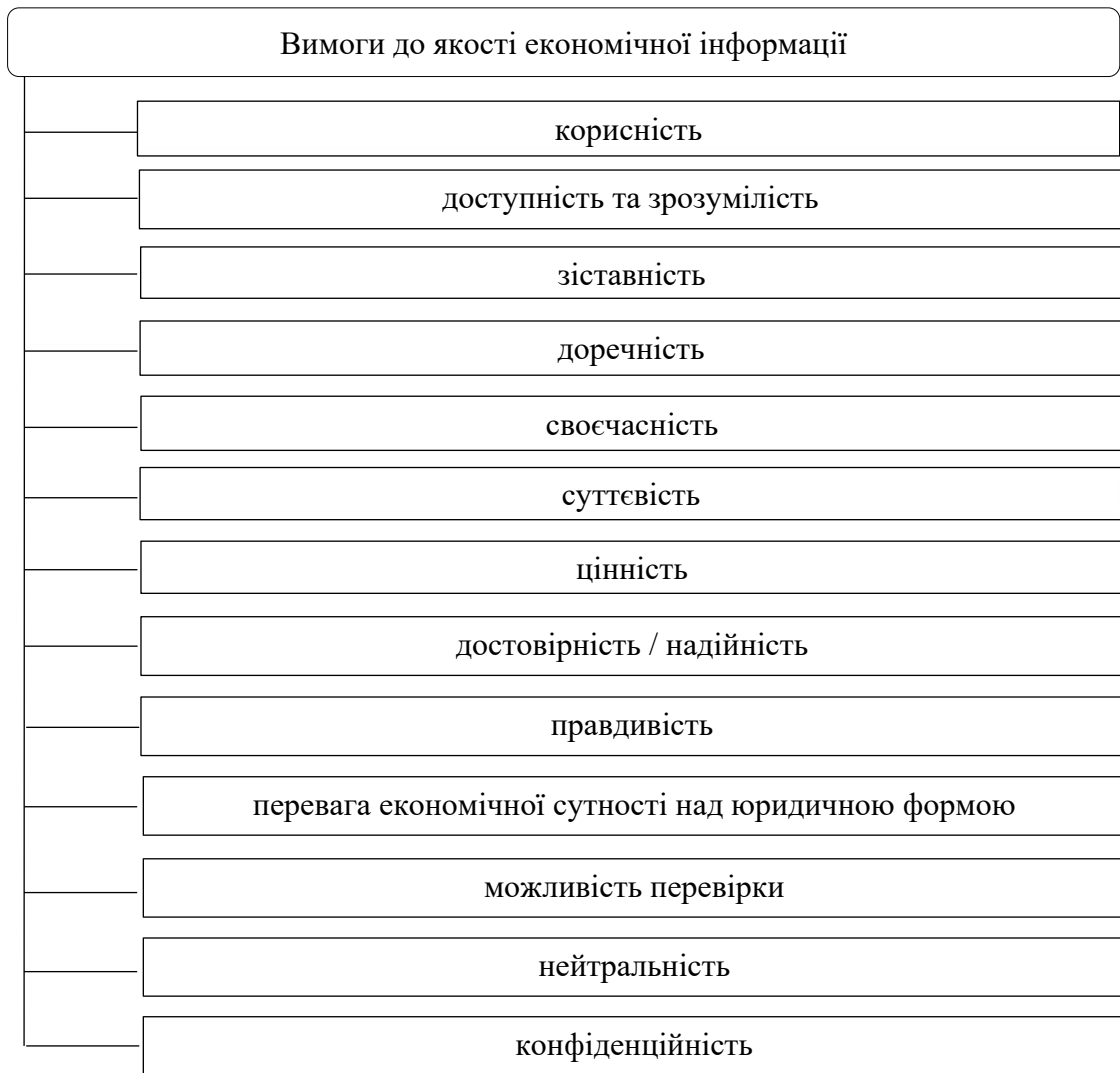


Рисунок 6.4 – Основні завдання аналітичного підрозділу підприємства

Завдання на самостійну роботу:

5.1. Сучасні підходи до трактування терміну «інформаційне забезпечення аналітичної роботи на підприємстві».

5.2. Вплив розвитку інформаційних систем на інформаційне забезпечення аналітичної роботи на підприємстві.

Таблиця 6.5

Класифікація інформації для економічного аналізу

Класифікаційна ознака	Вид інформації
Функціональне призначення	Планова, нормативно-правова, облікова, звітна, адміністративна, масова, інформація про діяльність державних органів влади та органів місцевого і регіонального самоврядування, інформація про особу, інформація довідково-енциклопедичного характеру, соціологічна
Змінність	Постійна (умовно-постійна), змінна
Причетність до об'єкта управління	Внутрішня, зовнішня, вхідна, вихідна
Предмет дослідження	Основна, допоміжна
Періодичність надходження	Регулярна, епізодична
Ступінь обробки	Первинна, проміжна, результативна
Об'єкт вивчення	Загальна, часткова
Стадія використання	Кінцева, проміжна
Спосіб зображення	Текстова, цифрова, алфавітна, алфавітно-цифрова, графічна, таблична, мультимедіа
Форма подання	Електронна, письмова, усна
Якісні характеристики та спосіб документування носіїв інформації	Паперові, фотографічні, магнітні, оптичні та ін.
Важливість	Суттєва, несуттєва
Насиченість	Недостатня, достатня, надлишкова
Корисність	Корисна, некорисна
Причетність до процесу обробки	Інформація, яка обробляється, інформація, яка не обробляється
Обсяг відомостей, необхідних для управління економікою підприємств та об'єднань	Комплексна, тематична
Режим доступу	Відкрита, інформація з обмеженим доступом

Тести для контролю знань:

6.1. Основною вимогою до якості інформації, що означає можливість використання її для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, є:

- a) зіставність;
- b) доречність;
- c) корисність;
- d) нейтральність;
- e) не має вірної відповіді.

6.2. Вимогою до якості інформації, що означає її безпристрасність щодо різних груп користувачів, не націленість на отримання завчасно заданого результату, є:

- a) зіставність;
- b) доречність;
- c) корисність;
- d) нейтральність;
- e) не має вірної відповіді.

6.3. Вимогою до якості інформації, що означає можливість порівняння даних за об'єктами, різними джерелами, обсягом, у часі (за декількома періодами) і у просторі (з іншими підприємствами, регіонами, країнами), є:

- a) зіставність;
- b) доречність;
- c) корисність;
- d) нейтральність;
- e) не має вірної відповіді.

6.4. Вимогою до якості інформації, що полягає в її здатності впливати на прийняття рішень користувачів, допомагаючи їм оцінювати отримані результати та прогнозувати майбутні події, є:

- a) зіставність;
- b) доречність;
- c) корисність;
- d) нейтральність;
- e) не має вірної відповіді.

6.5. Перевірка якості інформації передбачає:

- a) перевірку повноти та об'єктивності аналізованих показників;
- b) перевірку правильності розрахунку показників;

- c) перевірку одиниць виміру показників;
- d) всі відповіді правильні;
- e) не має вірної відповіді.

6.6. Залежно від поставлених мети і завдань впливу на об'єкт управління, економічна інформація в аналітичному аспекті класифікується за ознаками:

- a) функціональне призначення;
- b) точність;
- c) предмет дослідження;
- d) форма подання;
- e) не має вірної відповіді.

6.7. Залежно від предмету дослідження інформація для економічного аналізу поділяється на:

- a) постійну, змінну;
- b) основну, допоміжну;
- c) вхідну, вихідну;
- d) регулярну, епізодичну;
- e) не має вірної відповіді.

6.8. Залежно від періодичності надходження інформація для економічного аналізу поділяється на:

- a) постійну, змінну;
- b) основну, допоміжну;
- c) вхідну, вихідну;
- d) регулярну, епізодичну;
- e) не має вірної відповіді.

6.9. Залежно від насиченості інформація для економічного аналізу поділяється на:

- a) постійну, змінну;
- b) основну, допоміжну;
- c) вхідну, вихідну;
- d) регулярну, епізодичну;
- e) не має вірної відповіді.

Рекомендована література: 1, 2, 8, 11, 14, 15-18

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7

Тема: Методичні основи економічного аналізу

Мета заняття: закріплення теоретичних знань щодо методичних основ економічного аналізу на підприємстві.

Завдання заняття – закріпити знання щодо:

- сутності методології економічного аналізу;
- змісту методики економічного аналізу;
- поняття та структури аналітичного інструментарію економічного аналізу.

Основні відомості з теорії:

Методологію економічного аналізу можна розглядати як сукупність основних *елементів*, що наведено на рис. 7.1.

Методика економічного аналізу – доцільна послідовність виконання аналітичних задач відповідно принципам економічного аналізу з вибором конкретних методів аналізу для вирішення поставленої керівництвом мети.



Рисунок 7.1 – Схема трактування дефініцій «методологія економічного аналізу» та «методика економічного аналізу»

Метод економічного аналізу:

а) з т.з. структури - науково-обґрунтована система теоретико-пізнавальних категорій, принципів, способів та прийомів дослідження, що дають змогу приймати обґрунтовані управлінські рішення і базуються на діалектичному методі пізнання;

з т.з. економічної сутності – спосіб вивчення стану, складу, динаміки та взаємозв'язків господарських явищ та процесів для забезпечення прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Основні складові організації проведення аналітичного дослідження:

- поради з послідовності і періодичності проведення аналітичного дослідження;
- опис способів і прийомів дослідження досліджуваних об'єктів;
- вказівки з організації аналізу, його методичного, технічного та інформаційного забезпечення;
- рекомендації з оформлення результатів аналізу.

На рис. 7.2 наведено основні технологічні етапи виконання комплексного економічного аналізу діяльності підприємства.

Аналітичний інструментарій економічного аналізу – сукупність загальнонаукових та специфічних способів і прийомів дослідження предмету аналізу.

Способи, прийоми економічного аналізу поділяються на:

- загальнонаукові (наприклад, індукції та дедукції; аналіз і синтез, абстрагування и конкретизація тощо);
- конкретно наукові (рис. 7.3).

Традиційні логічні способи:

Математичні прийоми:

1) **Порівняння** – найпоширеніший метод економічного аналізу, який полягає у порівнянні явищ, процесів та показників, що їх характеризують для виявлення спільних рис і відмінностей між ними.

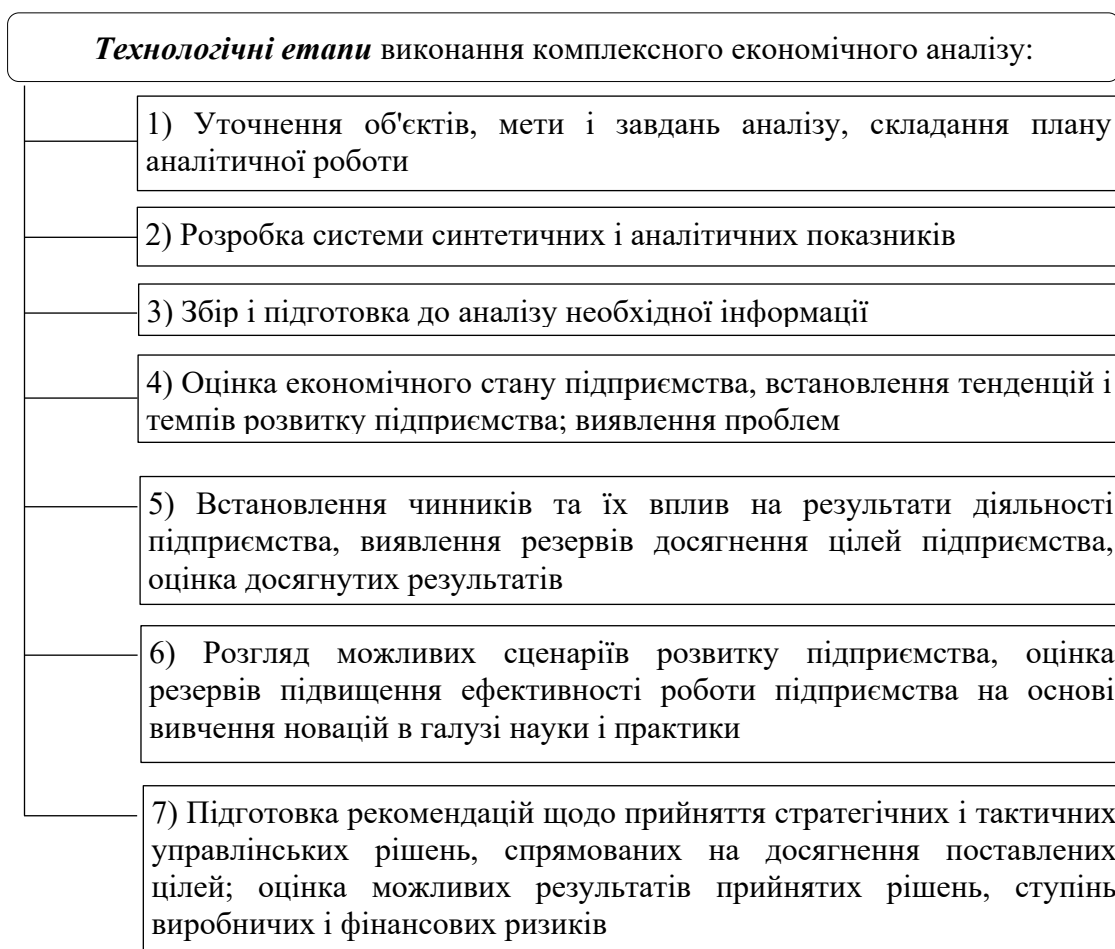


Рисунок 7.2 – Основні технологічні етапи виконання комплексного економічного аналізу діяльності підприємства

Основна вимога використання методу є забезпечення порівнянності даних, для цього необхідно дотримуватися таких умов:

- a) однакові об'ємні, вартісні, якісні і структурні параметри;
- b) єдина методологія розрахунку показників у різних інформаційних джерелах;
- c) рівні періоди чи моменти часу, за які зводяться, систематизуються, обчислюються та аналізуються дані;
- d) одна і та сама територія;
- e) рівнозначні вихідні умови виробництва (технологія, організація виробництва, економічні, природно-кліматичні та екологічні умови).



Рис. 7.3 – Базовий аналітичний інструментарій економічного аналізу діяльності підприємства

2) **Табличний спосіб** є способом раціонального, компактного, наочного викладення систематизованої інформації про досліджуваний об'єкт у цифровій формі та у певному порядку розміщення.

Залежно від побудови підмета таблиці поділяються на три *групи*: таблиця проста, групова, комбінаційна.

3) **Групування** – це спосіб утворення однорідних груп на основі розподілу сукупності на окремі частини або об'єднання досліджуваних одиниць у частковій сукупності за суттєвими для них ознаками тощо.

Евристичні методи – це спеціальні методи аналізу, що базуються на використанні досвіду, інтуїції фахівця та його творчого мислення. Евристичні методи поділяються на експертні та психологічні.

Детермінований факторний аналіз спрямовано на дослідження прямих зв'язків, коли зв'язок між результативним та факторними показниками є функціональною. Результати є точними та однозначними.

Стохастичний аналіз – це дослідження непрямих зв'язків. Результати мають деяку ступень вірогідності (надійності), який потрібно оцінити.

Математичні прийоми оптимізації показників є аналітичним інструментарієм процесу прийняття управлінських рішень. Вони застосовуються для побудови та аналізу моделей економічного розвитку підприємства, схем прогнозування поведінки витрат та інших показників діяльності підприємства, на які вони впливають.

Контрольні питання:

- 7.1. Які елементи методології економічного аналізу Ви знаєте?
- 7.2. Дайте визначення методу економічного аналізу з точки зору його структури.
- 7.3. Дайте визначення методу економічного аналізу з точки зору його економічної сутності?
- 7.4. Які основні складові організації проведення аналітичного дослідження?
- 7.5. Надайте характеристику основних технологічних етапів виконання комплексного економічного аналізу діяльності підприємства.
- 7.6. Дайте визначення аналітичного інструментарію економічного аналізу.
- 7.7. Надайте характеристику традиційних математичних прийомів.
- 7.8. Що таке традиційні евристичні методи?
- 7.9. Яка мета детермінованого факторного аналізу?

7.10. Які прийоми детермінованого факторного Ви знаєте?

7.11. Які прийоми стохастичного факторного Ви знаєте?

7.12. Яка мета математичних прийомів оптимізації показників?

Завдання на самостійну роботу:

7.1. Традиційні експертні методи економічного аналізу: характеристика, переваги, недоліки.

7.2. Традиційні психологічні методи економічного аналізу: характеристика, переваги, недоліки.

Тести для контролю знань:

7.1. До основних елементів методології економічного аналізу не відноситься:

- a) теорія економічного аналізу;
- b) об'єкта та предмет економічного аналізу;
- c) мета та завдання економічного аналізу;
- d) забезпечення, принципи та методи економічного аналізу;
- e) все вище вказане.

7.2. До особливостей методу економічного аналізу не відноситься:

a) отримання позитивних результатів при дослідженні економічного явища або процесу;

b) використання системи показників, які всебічно характеризують діяльність підприємства;

- c) вивчення причин зміни економічних показників;
- d) виявлення та вимір взаємозв'язку між економічними показниками;
- e) не має вірної відповіді.

7.3. Доцільна послідовність виконання аналітичних задач відповідно принципам економічного аналізу з вибором конкретних методів аналізу для вирішення поставленої керівництвом мети - це:

- a) методологія економічного аналізу;
- b) методика економічного аналізу;
- c) метод економічного аналізу;
- d) аналітичний інструментарій економічного аналізу;
- e) не має вірної відповіді.

7.4. Науково-обґрунтована система теоретико-пізнавальних категорій, принципів, способів та прийомів дослідження, що дають змогу приймати обґрунтовані управлінські рішення і базуються на діалектичному методі пізнання - це:

- a) методологія економічного аналізу;
- b) методика економічного аналізу;
- c) метод економічного аналізу;
- d) аналітичний інструментарій економічного аналізу;
- e) не має вірної відповіді.

7.5. Спосіб вивчення стану, складу, динаміки та взаємозв'язків господарських явищ та процесів для забезпечення прийняття обґрунтованих управлінських рішень - це:

- a) методологія економічного аналізу;
- b) методика економічного аналізу;
- c) метод економічного аналізу;
- d) аналітичний інструментарій економічного аналізу;
- e) не має вірної відповіді.

7.6. Сукупність загальнонаукових та специфічних способів і прийомів дослідження предмету аналізу - це:

- a) методологія економічного аналізу;
- b) методика економічного аналізу;
- c) метод економічного аналізу;
- d) аналітичний інструментарій економічного аналізу;
- e) не має вірної відповіді.

7.7. Спосіб раціонального, компактного, наочного викладення систематизованої інформації про досліджуваний об'єкт у цифровій формі та у певному порядку розміщення - це:

- a) спосіб порівняння;
- b) табличний спосіб;
- c) спосіб групування;
- d) балансовий спосіб;
- e) не має вірної відповіді.

7.8. Спосіб утворення однорідних груп на основі розподілу сукупності на окремі частини або об'єднання досліджуваних одиниць у частковій сукупності за суттєвими для них ознаками - це:

- a) спосіб порівняння;
- b) табличний спосіб;
- c) спосіб групування;
- d) балансовий спосіб;
- e) не має вірної відповіді.

7.9. Спосіб порівняння явищ, процесів та показників, що їх характеризують для виявлення спільних рис і відмінностей між ними - це:

- a) спосіб порівняння;
- b) табличний спосіб;

- c) спосіб групування;
- d) балансовий спосіб;
- e) не має вірної відповіді.

Рекомендована література: 1-10, 13-17

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Таблиця 8.1

Оцінювання курсу для студентів денної форми навчання

Інструменти і завдання	Кількість балів
Участь в обговоренні	20
Тести	25
Індивідуальні завдання	25
Заліковий тест	30
Разом	100

Таблиця 2

Оцінювання курсу для студентів заочної форми навчання

Активність роботи на практичних завдань	Виконання і захист контрольної роботи	Заліковий тест	Сума
10	40	50	100

Таблиця 8.3

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Шкала ЄКТС	Вимоги
90 – 100	A	<u>Знати</u> глибоко і в повному обсязі програмний матеріал; грамотно, вичерпно та логічно викладати його в усній або письмовій формі; знати нормативну базу та рекомендовану літературу; виявляти творчий підхід і правильно обґрунтовувати прийняті рішення <u>Вміти</u> самостійно розв'язувати складні завдання у спеціалізованих сферах професійної діяльності, що передбачає збирання та інтерпретацію інформації (даних), вибір методів та інструментальних засобів, застосовувати інноваційні підходи.
82 – 89	B	<u>Знати</u> у повному обсязі програмний матеріал; грамотно, вичерпно та логічно викладати його в усній або письмовій формі; знати основну нормативну базу <u>Вміти</u> самостійно розв'язувати типові завдання з кількома несуттєвими помилками
74 – 81	C	<u>Знати</u> у повному обсязі програмний матеріал, що розглядався на лекційних та практичних заняттях; грамотно, вичерпно та логічно викладати його в усній або письмовій формі; знати основну нормативну базу <u>Вміти</u> самостійно розв'язувати типові завдання з певною кількістю помилок

Продовження табл. 8.3

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Шкала ЄКТС	Вимоги
64 – 73	D	<p><u>Знати</u> окремі положення матеріалу тем, що розглядалися на лекційних та практичних заняттях; знати окремі положення нормативної бази</p> <p><u>Вміти</u> розв'язувати типові завдання з певною кількістю помилок із залученням джерел інформації</p>
60 – 63	E	<p><u>Знати</u> окремі положення матеріалу тем, що розглядалися на лекційних та практичних заняттях</p> <p><u>Вміти</u> розв'язувати типові завдання з помилками, які є досить суттєвими, але в межах допустимого, із залученням джерел інформації</p>
35 – 59	Fx	<p>Студент не володіє основним програмним матеріалом, допускає грубі помилки, які свідчать про нерозуміння матеріалу, у розрахунках отримані неправильні результати, на запитання дає неправильні відповіді; припускає принципові помилки у доказах, трактовці понять та категорій, не володіє основними вміннями та навичками при виконанні практичних задач, потрібна додаткова навчальна робота з дисципліни</p>
0 – 34	F	<p>Студент не розуміє і не орієнтується у матеріалі, розрахунки не доводить до кінця, не дає відповіді на запитання; потрібний повторний курс вивчення дисципліни</p>

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аналіз господарської діяльності : навч. посібник / За заг. ред. І. В. Сіменко, Т. Д. Косової. – К. : ЦУЛ, 2013. – 384 с.
2. Андреева Г. І., Андреева В. А. Організація і методика економічного аналізу : Навчальний посібник. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 353 с.
3. Акімова О.В., Дубинська О.С., Нікіта А.Ю. Організація і методика економічного аналізу: навчальний посібник. – Ч. 1. – Краматорськ: ДДМА, 2012. – 140 с.
4. Іващенко В. И. Економічний аналіз господарської діяльності: навч. посібник для студентів економічних спеціальностей / В. И. Іващенко. – К. : НІЧЛАВА, 2001. – 204 с.
5. Ключ Ю. І. Аналіз господарської діяльності : навч. посібник / Ю. І. Ключ, М. А. Мельнік, Г. В. Пчелинська, І. В. Тацій. — Сєверодонецьк : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2021. — 440 с.
6. Козак І.І. Економічний аналіз: навчальний посібник. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2010. – 220 с.
7. Кулік А.В. Теорія економічного аналізу : навч. посіб. / А.В. Кулік. – К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. – 452 с.
8. Купалова Г.І. Теорія економічного аналізу : [навч. посіб.] - К.: Знання, 2008.- 639 с.
9. Лазаришина ІД. Економічний аналіз: історія та тенденції розвитку. – Рівне: УДУВГП, 2002. – С. 22.
10. Мішеніна Н. В. Г. А. Мішеніна, І. Є. Ярова. Економічний аналіз : навчальний посібник. – Суми : Сумський державний університет, 2014. – 306 с.
11. Пчелинська Г.В. Аналітичне забезпечення ефективного управління витратами підприємства : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. – Сєверодонецьк, 2019. – 237 с.
12. Соколов Я.В., Соколов В.Я. История бухгалтерского учета: Учебник. – М.: Финансы и статистика, 2003. – С. 16–18.

13. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручник / Є. В. Мних. — Київ : Знання, 2011. — 630 с.
14. Основи економічного аналізу : навч.-метод. посібник / В. М. Микитюк, Т. М. Паламарчук, О. П. Русак [та ін.]; за ред. В. М. Микитюка. — Житомир: Рута, 2018. — 440 с.
15. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання. Підручник. — Тернопіль: Економічна думка, 2001. — 365 с.
16. Терещенко Л. О. Інформаційні системи і технології в обліку : Навч. посіб. / Л. О. Терещенко, І. І. Матієнко-Зубенко. — К. : КНЕУ, 2004. — 187 с.
17. Яковенко Н. В. Тлумачний англо-український словник економічних термінів з елементами теорії та проблематики. Дидактичний довідник / Роман Яковенко. — [Вид. 2-ге, випр.]. — Кіровоград: Видавець Лисенко В. Ф., 2015. — 130 с.
18. Текст лекцій з дисципліни «Теорія економічного аналізу (частина I)» для здобувачів вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування» / Уклад.: Г.В. Пчелинська. — Сєвєродонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2021. — 95с.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять

з дисципліни

" ТЕОРІЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ (ЧАСТИНА І)»

для здобувачів вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

(електронне видання)

Укладач:

Ганна Володимирівна Пчелинська

Оригінал – макет Г.В. Пчелинська

Підписано до друку _____

Формат 60×841/16. Папір типограф. Гарнітура Times.

Друк офсетний. Умов. друк. арк. ____ Умов.-вид. арк. ____

Тираж __ екз. Вид. № _____. Замовлення № _____. Ціна договірна.

Видавництво Східноукраїнського національного університету імені

Володимира Даля

E-mail: vidavnictvosnu.ua@gmail.com